

ŚWIATOWIT Supplement Series B: Barbaricum, vol. 14

ŚWIATOWIT Supplement Series B: Barbaricum, vol. 14

---

ed. Adam Cieśliński, Bartosz Kontny, Paweł Szymański

Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego
Katedra Archeologii Barbaricum i Prowincji Rzymskich

BARBARICUM

Tom 14

ANNA MISTEWICZ, ANDRZEJ MACIAŁOWICZ, MARCIN WOŹNIAK

DĄBEK, STAN. 9 – NEKROPOLA KULTUR PRZEWORSKIEJ
I WIELBARKIEJ NA PÓŁNOCNYM MAZOWSZU

DĄBEK, SITE 9 – A PRZEWORSK AND WIELBARK CULTURE
CEMETERY IN NORTHERN MAZOVIA

Warszawa 2021

Faculty of Archaeology, University of Warsaw
Światowit Supplement Series B: Barbaricum
Volume 14

Redakcja naukowa serii | Series edited by
Adam Cieśliński, Bartosz Kontny, Paweł Szymański

Redakcja tomu | Volume edited by
Anna Juga-Szymańska, Andrzej Maciałowicz

Recenzenci | Reviewers
Dr hab. Jacek Andrzejowski; dr hab. Tomasz Bochnak, prof. UR

Tłumaczenie | Translation
Kinga Brzezińska

Opracowanie graficzne i projekt okładki | Graphic & cover design
Agata Wiśniewska

Skład i łamanie | Layout & typesetting
Tomasz Szmit

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

ISSN 2720-0817
ISBN 978-83-66210-15-8

**UNIwersYTET
WARSAWSKI**

**WYDZIAŁ
ARCHEOLOGII**
Uniwersytet
Warszawski

© Autorzy | Authors
© Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28; PL 00-927 Warszawa

Druk i oprawa | Printed by
Partner Poligrafia Andrzej Kardasz
Grabówka, ul. Szosa Baranowicka 77
15-523 Białystok

Pamięci Profesor Teresy Dąbrowskiej
In memory of Professor Teresa Dąbrowska

Spis treści | Contents

1. Wstęp Preface	9
2. Historia badań na stanowisku i w rejonie miejscowości Dąbek History of the research at the site and in the area of the village of Dąbek.	17
3. Katalog znalezisk Catalogue of finds	29
3.1. Uwagi wstępne Introduction	29
3.2. Katalog Catalogue	35
4. Analiza zabytków Analysis of artefacts	81
4.1. Zapinki Brooches	81
4.2. Szpila kościana Bone pin	125
4.3. Klamry pasa Belt hooks	126
4.4. Sprzączki i okucia pasa Belt buckles and fittings	139
4.5. Kółka żelazne Iron rings	143
4.6. Paciorki szklane Glass beads	145
4.7. Wisioriki bursztynowe Amber pendants	148
4.8. Tkanina Fabric	148
4.9. Noże proste Straight knives	149
4.10. Nożyki sierpikowate Crescent-shaped knives	149
4.11. Szydła Awls	154
4.12. Igły Needles	155
4.13. Szpile hakowe Hook-pins	155
4.14. Przędliki Spindle whorls	156
4.15. Gładziki kamienne Stone polishers	156
4.16. Grzebienie Combs	157
4.17. Elementy kasetki Casket elements	157
4.18. Ostroga Spur	158
4.19. Mosiężne naczynko lub pokrywka Brass vessel or lid	161
4.20. Inne zabytki metalowe Other metal artefacts	165
4.21. Naczynia gliniane Pottery	165

5. Charakterystyka obiektów i obrządku pogrzebowego Characteristics of the features and the burial rite.	189
6. Chronologia stanowiska Chronology of the site	201
7. Charakterystyka cmentarzyska i interpretacje Characteristics of the cemetery and interpretations	205
7.1. Uwarunkowania krajobrazowe Landscape conditions	205
7.2. Cmentarzysko w Dąbku na tle osadnictwa w regionie The Dąbek cemetery against the background of local settlement	208
7.3. Uwagi na temat stroju Remarks on the outfit	218
8. Zakończenie Conclusion	229
9. Bibliografia Bibliography	235
10. Wykaz nazw miejscowych polskich List of place names in Poland	263
11. Wykaz skrótów Abbreviations	265
12. Listy zabytków Lists of finds	267
Lista 1. Zapinki typu Gebhard 19d List 1. Brooches of Gebhard type 19d	267
Lista 2. Zapinki typu F i formy zbliżone List 2. Brooches of type F and similar forms	275
Lista 3. Zapinki grupy A.II/IV, 3. serii List 3. Brooches of group A.II/IV, 3 rd series.	279
Lista 4. Klamry prętowe typu IIa i formy zbliżone List 4. Rod belt hooks of type IIa and similar forms	284
Lista 5. Misy i czarki na pustej od środka nóżce List 5. Bowls and cups with hollow foot.	287
13. Aneksy Appendices	291
Aneks 1. Materiały wczesnośredniowieczne Appendix 1. Early medieval material (<i>M. Dzik</i>)	293
Aneks 2. Analiza antropologiczna kości ludzkich Appendix 2. Anthropological analysis of human bones (<i>Ł.M. Stanaszek</i>)	303
Aneks 3. Analiza szczątków zwierzęcych Appendix 3. Analysis of animal remains (<i>A. Gręzak, T. Tomek</i>)	333
Aneks 4.1. Analiza tkaniny lnianej z obiektu 3 Appendix 4.1. Analysis of the linen fabric from feature 3 (<i>J. Maik</i>)	339
Aneks 4.2. Analiza mikroskopowa tkaniny z lnianej z obiektu 3 Appendix 4.2. Microscopic analysis of the linen fabric from feature 3 (<i>J. Pannenko</i>)	341
Aneks 5. Analiza metaloznawcza fragmentu mosiężnego naczynia z obiektu 26 Appendix 5. Metallographic analysis of a brass vessel fragment from feature 26 (<i>A. Towarek</i>)	345
14. Mapy, Plany, Tablice Maps, Plans, Plates	351
Autorzy Authors	399

Aneks 4.1

Jerzy Maik

Analiza tkaniny lnianej z obiektu 3

Podczas badań wykopaliskowych cmentarzyska w Dąbku, stan. 9, w grobie kultury wielbarskiej (obiekcie nr 3) odkryto trzy małe fragmenty lnianej tkaniny. Grób jest datowany na stadium C_{1b} młodszego okresu wpływów rzymskich. Łączne wymiary tkaniny wynoszą ok. 8,0×5,0 mm. Pierwotnie była ona biała, lecz zabarwiła się na jasnozielono tlenkami miedzi z przedmiotu, przy którym ją znaleziono.

Wyniki analizy¹:

Surowiec: len

Splot: płócienny (Ryc. 1)

Gęstość osnowy i wątku: około 13 nitek na 1 cm (przeliczona z powierzchni 3×3 mm)

Skręt nitek: ZZ – prawy w osnowie i w wątku (Ryc. 2)

Grubość nitek osnowy i wątku: ok. 0,5 mm

Tekstylia lniane są podczas wykopaliskach dość rzadko znajdowane, gdyż len, jak i inne surowce pochodzenia roślinnego, jest łatwo rozkładany przez kwasy znajdujące się w glebie. Tym niemniej z obszaru kultury wielbarskiej pochodzi kilka podobnych znalezisk, m.in. z cmentarzysk w Kościelnej Jani, pow. starogardzki (J. MAIK 1977, 122–123), Malborku-Wielbarku, pow. malborski (J. MAIK 1977, 132), Ulkowach, pow. gdański (J. MAIK 2005, 99–118), Weklicach, pow. elbląski (J. MAIK 2011, 173–180), Lubowidzu, pow. lęborski (J. MAIK 1977, 123),

¹ Wyniki analiz tkaniny opublikowano w monografii włókiennictwa kultury wielbarskiej (J. MAIK 2012, 46).

Appendix 4.1

Jerzy Maik

Analysis of the linen fabric from feature 3

During the excavations at the cemetery at Dąbek, site 9, three tiny fragments of linen fabric were discovered in a Wielbark culture grave (feature no. 3). The grave is dated to stage C_{1b} of the younger Roman period. The total size of the fabric is about 8.0×5.0 mm. Originally it had been white, but was coloured with light green by copper oxides from the object next to which it was found.

Results of the analysis:¹

Raw material: flax

Weave: tabby (Fig. 1)

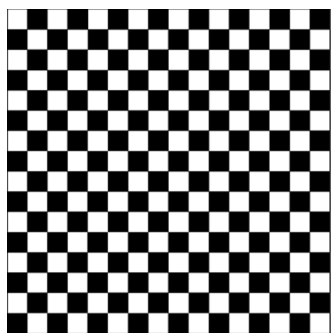
Thread count: approx. 13 warp and weft threads per 1 cm (calculated from an area of 3×3 mm)

Yarn twist: ZZ — right in warp and weft (Fig. 2)

Thickness of warp and weft threads: approx. 0.5 mm

Linen textiles are quite rarely found during excavations, as flax, as well as other plant-based raw materials, is easily decomposed by the acids in the soil. Nevertheless, several similar finds come from the area of the Wielbark culture, e.g., from the cemeteries in Kościelna Jania, Starogard County (J. MAIK 1977, 122–123), Malbork-Wielbark, Malbork County (J. MAIK 1977, 132), Ulkowy, Gdańsk County (J. MAIK 2005, 99–118), Weklice, Elbląg County (J. MAIK 2011, 173–180), Lubowidz, Lębork County (J. MAIK 1977, 123),

¹ Results of the analysis of the fabric were published in a monograph on Wielbark culture textiles (J. MAIK 2012, 46).

Ryc. 1. Schemat splotu płóciennego (rys. E. Wtorkiewicz-Marosik)

Fig. 1. Tabby weave (drawn by E. Wtorkiewicz-Marosik)

Ryc. 2. Kierunek skrętu nitki: S (lewy) i Z (prawy) (rys. E. Wtorkiewicz-Marosik)

Fig. 2. Yarn twist: S (left) and Z (right) (drawn by E. Wtorkiewicz-Marosik)

Kamienicy Szlacheckiej, pow. kartuski (J. MAIK 2012, 35), Odrach, pow. chojnicki (J. MAIK 1977, 133–136), Jartyporach, pow. węgrowski (J. MAIK 2012, 47), Gródku nad Bugiem, pow. hrubieszowski (J. MAIK 2012, 52).

Porównanie badanej tkaniny z przywołanymi analogiami pokazało, że jest ona typowym wyrobem płóciennym w kulturze wielbarskiej. Tkaniny lniane tej kultury są wprawdzie wyrobami prostymi, wykonanymi jednolicie (wszystkie w splotcie płóciennym), ale są jednocześnie wyrobami delikatnymi, dobrej jakości, z dobrze wyprawionego surowca. Są najprawdopodobniej resztkami bielizny (J. MAIK 2012, 65, 67–69).

Kamienica Szlachecka, Kartuzy County (J. MAIK 2012, 35), Odry, Chojnice County (J. MAIK 1977, 133–136), Jartypory, Węgrów County (J. MAIK 2012, 47), Gródek nad Bugiem, Hrubieszów County (J. MAIK 2012, 52).

The comparison of the examined fabric with the aforementioned analogies showed that it is a typical Wielbark culture linen. Although linen fabrics of this culture are simple products, of uniform make (tabby in all cases), they are at the same time delicate, of good quality, made of well-conditioned material. They are most probably remains of underwear (J. MAIK 2012, 65, 67–69).

Literatura | Literature

MAIK J.

- 1977 *Tkaniny z okresu rzymskiego z terenu Polski*, "Pomorania Antiqua" VII, 77–145.
- 2005 *Wyroby włókiennicze z cmentarzyska z okresu rzymskiego w Ulkowach koło Pruszcza Gdańskiego*, (in:) M. Tuszyńska, *Ulkowy. Cmentarzysko kultury wielbarskiej na Pomorzu Gdańskim (Badania na trasie autostrady A1 Gdańsk – Toruń). Z analizami specjalistycznymi Jerzego Maika i Franciszka Rożnowskiego*, Gdańsk, 99–118.
- 2011 *Textile Remains from the Cemetery at Weklice, site 7, comm. Elbląg, voiv. Warmińsko-Mazurskie*, (in:) M. Natuniewicz-Sekuła, J. Okulicz-Kozaryn, *Weklice. A Cemetery of the Wielbark Culture on the Eastern Margin of Vistula Delta (Excavations 1984–2004)*, Monumenta Archaeologica Barbarica XVII, Warszawa, 173–180.
- 2012 *Włókiennictwo kultury wielbarskiej*, Łódź.

Autorzy | Authors

dr Anna Mistewicz
Muzeum Narodowe w Warszawie
email: amistewicz@mnw.art.pl
<https://orcid.org/0000-0002-4216-1799>

dr Andrzej Maciałowicz
Wydział Archeologii
Uniwersytet Warszawski
email: amacialowicz@uw.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0003-0848-4655>

mgr Marcin Woźniak
Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego
im S. Woydy w Pruszkowie
email: marcin.wozniak@yahoo.pl
<https://orcid.org/0000-0003-0488-8935>

dr Michał Dzik
Instytut Archeologii
Uniwersytet Rzeszowski
email: mdzik@ur.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0003-1584-4452>

dr Łukasz Maurycy Stanaszek
Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie
email: stanaszek@pma.pl
<https://orcid.org/0000-0003-2743-2922>

dr Anna Gręzak
Wydział Archeologii
Uniwersytet Warszawski
email: abgrezak@uw.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0002-6178-3577>

dr hab. Teresa Tomek
Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt
Polska Akademia Nauk
email: toteresa@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8278-3031>

prof. dr hab. Jerzy Maik
Instytut Archeologii i Etnologii
Polska Akademia Nauk
email: jotem4@wp.pl
<https://orcid.org/0000-0001-7655-8068>

mgr Iwona Pannenko
Muzeum Narodowe w Warszawie
(do 2007 r. / until 2007)
email: iwpan@o2.pl

dr inż. Aleksandra Towarek
Wydział Inżynierii Materiałowej
Politechnika Warszawska
email: aleksandra.towarek.dokt@pw.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0001-7086-7513>